

Janne Årstad, Haris Bosnic og Sverre Nesvåg

Utdeling av utstyr for
skadereduksjon ved
rusmiddelbruk

Kommuneundersøkelse 2020

KORFOR-rapport 2020/01

• • • •

KORFOR

REGIONALT KOMPETANSESENTER FOR RUSMIDDEFORSKNING I HELSE VEST

WWW.SUS.NO/KORFOR

ISBN: 978-82-93390-25-1

Innholdsfortegnelse

Introduksjon	2
Oppsummering	3
Fremdeles god svarprosent	3
Mest utdeling i de største kommunene	4
Utdeling av utstyr for injisering	4
Retur av brukt utstyr	5
Utdeling av annet utstyr	5
Behov for å dele ut mer og annet utstyr	6
Kommuner som ikke deler ut utstyr	6
Veiledning og kunnskapsbehov	7
Økt utdeling og fokus på behovet de siste årene	7
Utstyr som ikke ble spurt om	8
Referanser	8
Oversikt over figurer og tabeller	9
Vedlegg 1: Kommunetabeller	10
Vedlegg 2: Spørsmålsliste	16
Vedlegg 3: Brev fra Helsedirektoratet	24

Introduksjon

Utdeling av brukerstyr til personer med rusproblemer er et effektivt tiltak for å redusere skader knyttet til rusbruk som f.eks. smittsomme sykdommer (Platt et. al. 2017). I Nasjonal overdosestrategi 2014-2017 og 2019-2022 og i opptrappingsplanen for rusfeltet (2016-2020) er sikring av tilgang til rent brukerstyr i kommunene ett av tiltakene. Det er en sammenheng mellom utstyrsutdeling og reduksjon av overdosetilfeller ved at den somatiske helsetilstanden antas å påvirke faren for overdose. Ved bruk av rent brukerstyr, vil man unngå en rekke infeksjonssykdommer som har en negativ effekt på den somatiske helsen.

Utdeling av brukerstyr bidrar i tillegg til økt kontakt mellom brukere og hjelpeapparatet (Jones et.al. 2010), som igjen gjør at brukerne føler seg respektert og at negative stigma blir mindre (Macneil & Pauly 2011). Terskelen for å oppsøke andre tiltak eller rusbehandling er også lavere når det allerede er etablert en kontakt med hjelpeapparatet gjennom utdeling av brukerstyr (Wodak & Cooney 2005).

Etter lov om vern mot smittsomme sykdommer § 7-1 er det kommunene som er pliktige til å forebygge smitte av blodbårne sykdommer. Dette innebærer at kommunene skal ha ordninger for utdeling av rent utstyr for alle injiserende rusbrukere som bor eller oppholder seg i kommunene. I april 2018 sendte Helsedirektoratet ut et brev til alle landets kommuner med informasjon om kommunenes plikt til å ha smitteforebyggende tiltak (brevet ligger som vedlegg til denne rapporten). I brevet anbefaler Helsedirektoratet også andre smittereduserende tiltak, som blant annet utdeling av røykefolie, kokekar og filter.

For å få oversikt over hva kommunene deler ut av utstyr, har Helsedirektoratet gitt KORFOR, Stavanger universitetssykehus, i oppdrag å gjennomføre årlige spørreundersøkelser til alle norske kommuner i perioden 2016-2022. Årets rapport viser resultatene fra hva kommunene delte ut i 2020, og er den femte rapporten for denne perioden.

Spørreskjemaet ble utviklet etter innspill fra Funkishuset, et lavterskeltiltak i Sandnes som deler ut mye brukerstyr, og fra Helsedirektoratet. Siden det ble lagt vekt på å kunne oppnå en høy svarprosent, ble skjemaet begrenset, slik at det kunne besvares innen 10-15 minutter.

Lenke til det elektroniske skjemaet ble sendt til kommunelege via postmottak i kommunene, med spørsmål om å formidle lenken videre til den instansen/personen i kommunen som var best informert til å svare på undersøkelsen.

Spørreundersøkelsen ble sendt ut i april 2021, og det ble gjennomført to ekstra purrerunder direkte til kommunleger/andre oppnevnte kontaktpersoner. Dette har bidratt til en nesten like god svarprosent som tidligere år, til tross for den arbeidskrevende situasjonen kommunene har stått i, med omfattende pandemi-testing, smittesporing og vaksinerings.

Oppsummering

- 135 kommuner delte i 2020 ut utstyr for skadereduksjon ved rusmiddelbruk.
- Det er et økende antall kommuner som deler ut utstyr. 54% av kommunene delte ut utstyr i 2019, mens 59% delte ut utstyr i 2020.
- 20 kommuner som deler ut utstyr for injisering mangler returordning for brukt utstyr.
- 90 kommuner svarer at de ikke deler ut utstyr. I 13 av disse kommunene har det i 2020 vært til sammen 16 narkotikautløste dødsfall.

Fremdeles god svarprosent

I 2020 ble kommuneantallet redusert fra 422 til 356 kommuner. Undersøkelsen ble sendt ut til samtlige av de 356 kommunene. I undersøkelsen fikk kommunene mulighet til å svare på vegne av andre kommuner, noe som er aktuelt i de kommunene som også deler ut utstyr til innbyggere i kommuner. I årets undersøkelse var det 6 kommuner som svarte på vegne av andre kommuner.

227 kommuner besvarte undersøkelsen. Det gir en svarprosent på 64 %, og er noe lavere enn de siste årene hvor svarprosenten har vært på omkring 70 %. Med unntak av Hamar, Lillehammer, Molde, Færder, Alver og Nes (Viken)¹, har alle større kommuner (mer enn 20 000 innbyggere) svart på årets undersøkelse.

Tabell 1. Andel kommuner som har svart på undersøkelsen

	Svart i 2019	Svart i 2020
Andel kommuner	71%	64%

Over halvparten av spørreskjemaene ble besvart av kommuneoverlege eller leder for aktuell kommunal enhet/instans. Resten ble besvart av ulike fagpersoner (sykepleier, ruskonsulent, miljøterapeut o.l.).

Endringer i datagrunnlaget

I denne rapporten presenteres svarene på de enkelte spørsmålene i undersøkelsen. I tidligere undersøkelser har svar fra denne undersøkelsen blitt supplert med annen informasjon om rusproblematikken i kommunene, hentet fra Brukerplan kartleggingen. I 2020 ble det gjort endringer i sammensetningen av kartlagte i Brukerplan², noe som medførte betydelig lavere antall kartlagte. Brukerplan benyttes derfor ikke som supplerende informasjon i denne rapporten. For mer informasjon om tall fra Brukerplan, se tidligere rapporter³.

I 2020 ble antall kommuner redusert fra 422 til 356. Dette gjør det vanskelig å presentere sammenligninger med tidligere år, i form av antall. I denne rapporten vil resultater fra

¹ Hamar, Lillehammer, Færder og Nes (Viken) svarte i fjorårets undersøkelse at de deler ut utstyr for injisering. Molde og Alver var ikke med i fjorårets kartlegging.

² For mer informasjon se side 3 i [BrukerPlan Årsrapport 2020 digital.pdf \(helse-stavanger.no\)](https://helse-stavanger.no/BrukerPlan_Arsrapport_2020_digital.pdf)

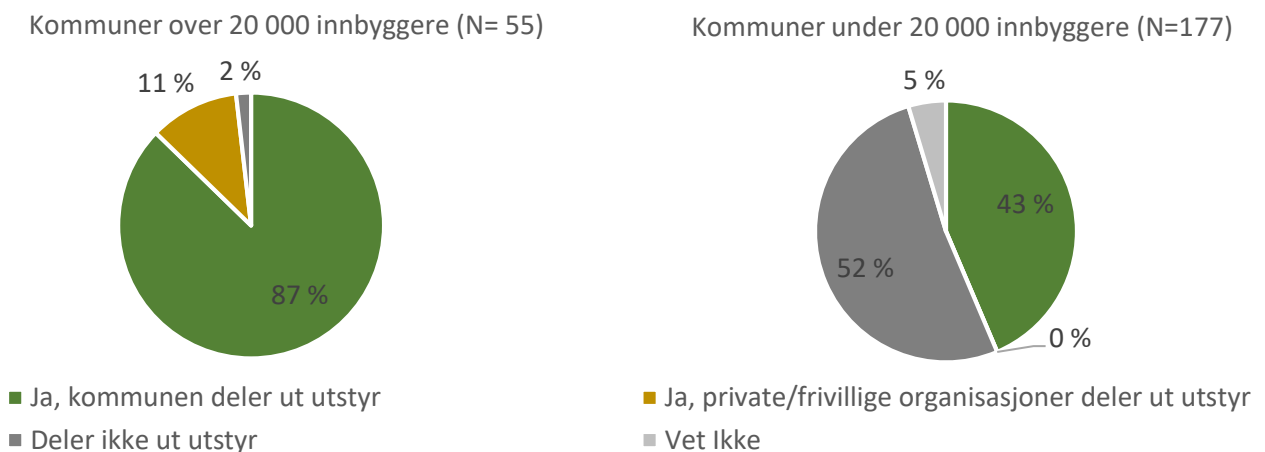
³ [BrukerPlan - Helse Stavanger \(helse-stavanger.no\)](https://helse-stavanger.no/BrukerPlan)

undersøkelsen i 2020 derfor kun presenteres som sammenlignbare prosentandeler i forhold til året før.

Narkotikautløste dødsfall er en viktig indikator på alvorlighetsgraden av rusproblematikken i kommunene. I denne rapporten er resultatene fra undersøkelsen knyttet opp mot antall narkotikautløste dødsfall. Endringer i kommuneantallet gjør at i årets rapport knyttes resultatene kun opp mot kommunefordelte overdosetall fra 2020. Tallet på overdoser er hentet fra Dødsårsaksregisteret i henhold til definisjonene fra EMCDDA.

Mest utdeling i de største kommunene

Av de 227 kommunene som svarte på undersøkelsen, var det 135 kommuner (59 %) som svarte at de hadde delt ut utstyr for skadereduksjon i 2020. Dette er en økning fra året før, da det var 148 av 300 kommuner (49 %) som svarte at de delte ut utstyr. Utstyr for skadereduksjon innebærer utstyr for injisering eller røyking av rusmidler, nalokson neseppray, kondomer/glidemiddel eller engangs tannbørster. Det er i hovedsak det kommunale helseapparatet som står for utdeling av utstyr, men i 6 kommuner er utdeling av utstyr administrert av private eller frivillige organisasjoner. De fleste kommunene svarer at de har kjøpt utstyret gjennom sentral kommunal innkjøpsordning eller innkjøp fra spesialfirma i Norge. Åtte kommuner har avtale med apotek, og ingen har kjøpt inn utstyr fra spesialfirma utenlands. 90 kommuner svarte at de ikke har delt ut utstyr, mens 8 kommuner har svart at de ikke vet. Kommunene som ikke deler ut utstyr for skadereduksjon er i hovedsak mindre kommuner (gjennomsnittlig folketall for disse er 4 500).

Figur 1. Store og små kommuner etter om de deler ut utstyr. Prosent.

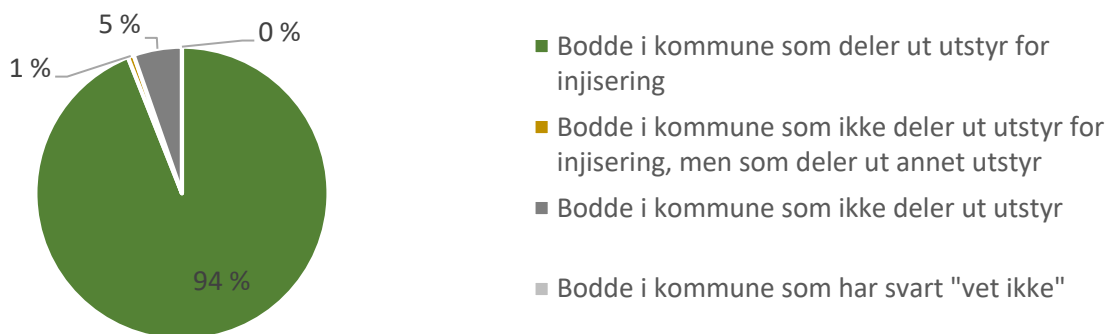
Utdeling av utstyr for injisering

Undersøkelsen viser at 117 kommuner deler ut utstyr for injisering i form av spisser/kanyler. De fleste deler ut spisser med forskjellige størrelser. Antall sprøyter/spisser som totalt er delt ut ligger på anslagsvis 3,5 millioner, som er noe høyere enn resultatet fra de tidligere undersøkelsene. I tillegg til utdeling av sprøyter deles det i 89 kommuner også ut annet utstyr til bruk ved injisering; 82 kommuner deler ut sprit-tørk for desinfisering av stikkstedet, 67 kommuner deler ut pumper, 35 kommuner deler ut filtreringsutstyr, 50 kommuner deler ut

kokekar og 46 kommuner deler ut askorbinsyre. I tillegg deles det også ut sterilisert hansker og munnbind, tupfer, stasebånd/slange, blandebeget, bomull/bandasjemateriell, røykefolie og 113-kort i enkelte kommuner.

I de større kommunene er det for det meste lavterskeltilbud/stasjonær feltpleie som deler ut utstyr for injisering, gjerne i kombinasjon med oppsøkende helsetiltak/feltpleie. I de mindre kommunene er det mer vanlig at andre instanser, som legevakt, hjemmesykepleie, kommunal rustjeneste, apotek eller bofellesskap, deler ut utstyr.

I følge FHI var det 1137 narkotikautløste dødsfall i landet i perioden 2017-2020⁴. I 2020 er det registrert 324 dødsfall, noe som er en økning fra de forrige årene. 299 av disse skjedde i kommuner som svarte på undersøkelsen, og 94 % av personene som døde bodde i kommuner som delte ut utstyr for injisering. Dette understreker at utstyrsutdeling treffer generelt der behovet er størst. Men samtidig ser vi at det også er rusproblematikk i kommuner som ikke deler ut utstyr.

Figur 2. Prosent av narkotikautløste dødsfall 2020 (N=299) etter bostedskommunens utstyrsutdeling

Retur av brukt utstyr

97 kommuner svarer at de har etablert ordninger for retur av brukt utstyr. 96 av disse deler ut utstyr for injisering. Hovedsakelig bruker kommunene bøtter/pucker, men også andre type beholdere blir brukt (plastflasker, melkekartonger osv.) Av de 117 kommunene som deler ut utstyr for injisering er det 20 kommuner som ikke har returordning for brukt utstyr. Kommuner som ikke deler ut utstyr, har heller ikke en returordning.

Utdeling av annet utstyr

I tillegg til spørsmål om kommunene har delt ut utstyr for injisering, ble de spurt om det deles ut røykefolie, nalokson neseppray, kondomer/glidemiddel og engangs tannbørster. Totalt har 100 kommuner delt ut annet utstyr, enn utstyr for injisering. 52 kommuner har delt ut nalokson neseppray. Det er en økning fra 17 % i 2019 til 23 % i 2020. 17 kommuner deler kun ut kondomer og tannbørster. I de fleste kommunene er det lavterskel helsetiltak eller stasjonær feltpleie som deler ut annet utstyr.

⁴ [Narkotikautløste dødsfall 2020 - FHI](#)

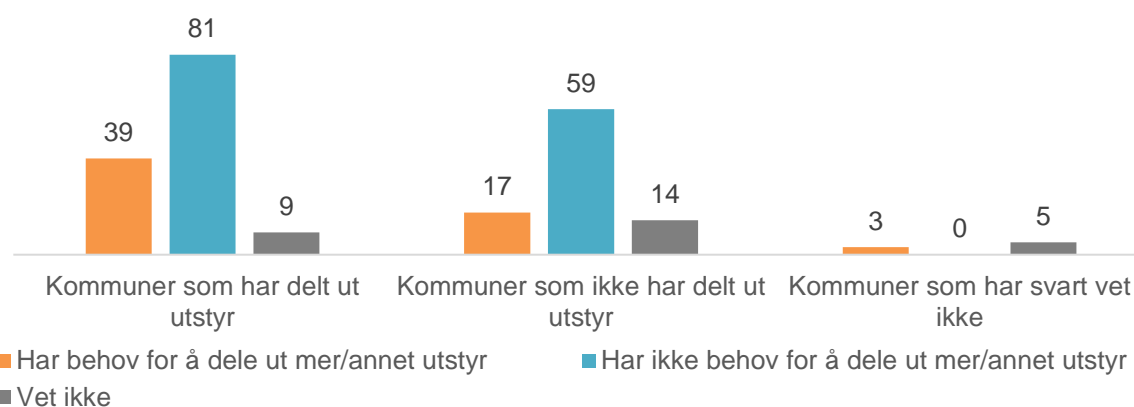
Tabell 2. Antall kommuner etter utdeling av utstyr og størrelse.

	Kommuner over 20 000 innbyggere	Kommuner under 20 000 innbyggere	Totalsum
Nalokson neseppray	34	18	52
Røykefolie	37	20	57
Kondomer/glidemiddel	40	34	74
Engangs tannbørster	30	10	40

Behov for å dele ut mer og annet utstyr

Årets undersøkelse viser at 30 % av kommunene som deler ut utstyr har behov for å dele ut mer eller annet utstyr. Dette er en økning fra 18 % prosent i 2019. Det er særlig utdeling av nalokson og injeksjonsutstyr kommunene ønsker å starte. I tillegg svarer noen kommuner at de har behov for å dele ut mer av det utstyret de allerede deler ut.

Av de 90 kommunene som ikke deler ut utstyr, svarer 17 kommuner at de har behov for å dele ut slikt utstyr. I all hovedsak ønsker disse kommunene å dele ut utstyr for injisering.

Figur 3. Antall kommuner som melder om behov for utdeling av utstyr.

Kommuner som ikke deler ut utstyr

90 kommuner svarte i undersøkelsen at de ikke deler ut utstyr for skadereduksjon ved rusmiddelbruk. Over halvparten av disse har færre enn 5 000 innbyggere. Av de kommunene som har svart på undersøkelsen er Stjørdal eneste kommunene over 20 000 innbyggere som ikke deler ut utstyr. I tillegg har Hamar, Lillehammer, Molde, Færder, Alver og Nes (Viken) innbygger tall over 20 000, men deltok ikke å årets undersøkelse.

Vi har utfyllende kommentarer fra 20 kommuner som ikke deler ut utstyr, som viser noen av årsakene til hvorfor kommunene ikke deler ut. Flertallet svarer at de er en liten kommune og situasjonen er ganske oversiktlig, andre svarer at de ikke har noen kjente rusmisbrukere i kommunen. Enkelte svarer at det ikke er behov for å dele ut brukerutstyr.

Tabell 3. Er det behov for å dele ut utstyr? N=90 (antall kommuner som ikke har delt ut utstyr)

Folketall	Ja	Nei	Vet ikke
Under 2 000	2	25	2
2 000 - 4 999	6	22	7
5 000 - 9 999	8	9	3
10 000 - 19 999	1	3	1
20 000 - 49 999			1
Totalsum	17	59	14

Undersøkelsen viser som i fjor, at det er de mindre kommunene som samlet står for den største andelen injiserende brukere uten tilgang til utdeling av brukerutstyr. BrukerPlan fra tidligere år viser at disse kommunene kun har et par brukere som injiserer, men samlet sett utgjør de en større gruppe⁵.

Ser vi på antall narkotikautløste dødsfall i 2020 finner vi 16 dødsfall i 13 kommuner som ikke delte ut utstyr i 2020.

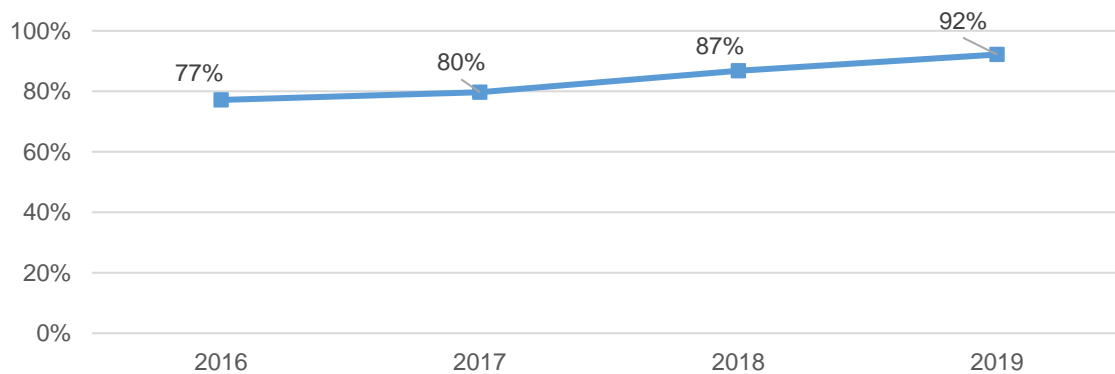
Veiledning og kunnskapsbehov

Av de 129 kommunene som har delt ut utstyr, er det 89 kommuner som svarer at de har gitt veiledning om bruken av utstyret. Hovedsakelig gjelder dette veiledning knyttet til injisering, nalokson, prevensjon og røykefolie. 12 kommuner mener det gis mangelfull eller for lite veiledning i bruken av det utstyret, stort sett gjelder dette bruk av injiseringsutstyr og røykefolie. I tillegg svarer 11 kommuner at personalet som deler ut utstyr har for lite kunnskap om bruken av utstyret.

Økt utdeling og fokus på behovet de siste årene

Resultatene fra de tre siste undersøkelsene viser en økning, både i antall kommuner som deler ut utstyr og antall som melder om behov for slik utdeling. Tall fra tidligere BrukerPlan rapporter viser at det er flere kommuner med registrerte injiserende brukere som nå deler ut rent utstyr for injisering. I perioden har det vært registrert i underkant av 4000 injiserende brukere i kommunene som svarte på undersøkelsen. Andelen av disse som bor i en kommune som deler ut utstyr for injisering har økt med 15 prosentpoeng fra 77 % i 2016 til 92 % i 2019.

⁵ [BrukerPlan - Helse Stavanger \(helse-stavanger.no\)](https://www.helse-stavanger.no)

Figur 3. Andel av injiserende brukere (BrukerPlan) som bor i kommune som deler ut utstyr for injisering.

Utstyr som ikke ble spurt om

11 kommuner har svart at de deler ut annet utstyr enn det som spesifikt er spurt om i undersøkelsen. Disse kommunene svarer at de deler ut håndsprit/antibac, såpe, klær, matposer, sårutstyr, staser og rene barberhøvler, munnbind, sprøytebokser, c-vitamin og tannkrem.

Referanser

Helsedirektoratet (2014). *Nasjonal overdosestrategi 2014–2017*.

Helsedirektoratet (2019). *Nasjonal overdosestrategi 2019–2022*.

Helse- og omsorgsdepartementet (2015). *Opptrappingsplan for rusfeltet 2016-2020*.

Helse Stavanger (2019). BrukerPlan årsrapport 2018.

Jones, L., Pickering, L., Sumnall, H., McVeigh, J., & Bellis, M. A. (2010). *Optimal provision of needle and syringe programmes for injecting drug users: A systematic review*. *International Journal of Drug Policy*, 21(5), 335-342.

Macneil, J., & Pauly, B. (2011). *Needle exchange as a safe haven in an unsafe world*. *Drug and Alcohol Review*, 30(1), 26-32.

Platt, L., Minozzi, S., Reed, J., Vickerman, P., Hagan, H., French, C. & Maher, L. (2017). *Needle syringe programmes and opioid substitution therapy for preventing hepatitis C transmission in people who inject drugs*. The Cochrane Library.

Wodak, A., & Cooney, A. (2005). *Effectiveness of sterile needle and syringe programmes*. *International Journal of Drug Policy*, 16, 31-

Oversikt over figurer og tabeller

Figurer

- Figur 1.** Store og små kommuner etter om de deler ut utstyr. Prosent. 4
- Figur 2.** Prosent av narkotikautløste dødsfall 2020 (N=299) etter bostedskommunens utstyrsutdeling 5
- Figur 3.** Andel av injiserende brukere (BrukerPlan) som bor i kommune som deler ut utstyr for injisering. 8

Tabeller

- Tabell 1.** Andel kommuner som har svart på undersøkelsen..... 3
- Tabell 2.** Antall kommuner etter utdeling av utstyr og størrelse..... 6
- Tabell 3.** Er det behov for å dele ut utstyr? N=90 (antall kommuner som ikke har delt ut utstyr) 7

Vedlegg 1: Kommune-tabeller

Kommuner som deler ut utstyr for injisering (117 kommuner)

Kommunenavn	Folketall	Totalt antall spisser/kanyler utdelt siste året (ca.)	Antall narkotikautløste dødsfall 2020
Oslo	697 010	1 400 000	51
Bergen	285 601	572 121	28
Trondheim	207 595	275 700	7
Stavanger	144 147	120 000	8
Bærum	128 233	17 500	6
Kristiansand	112 588	44 000	12
Drammen	101 859	28 115	9
Asker	94 915	18 400	7
Lillestrøm	86 953	6 000	6
Fredrikstad	83 193	77 000	14
Sandnes	80 450	Ikke oppgitt	4
Tromsø	77 095	140 000	9
Ålesund	66 670	12 460	4
Sandefjord	64 345	61 638	2
Nordre Follo	60 034	6 000	4
Sarpsborg	57 372	1 200	2
Tønsberg	57 026	145 710	4
Skien	55 144	2 200	4
Bodø	52 560	2 600	2
Moss	49 668	3 450	6
Larvik	47 499	8 000	Mangler data
Indre Østfold	45 201	7 000	5
Arendal	45 065	44 042	2
Lørenskog	42 740	5 000	2
Karmøy	42 345	36 060	6
Ullensaker	40 459	180	3
Haugesund	37 323	72 910	4
Porsgrunn	36 526	20 840	4
Ringsaker	34 897	150	1
Halden	31 387	600	4
Ringerike	30 835	Ikke oppgitt	2
Gjøvik	30 395	14 652	4
Askøy	29 594	24 000	Mangler data
Kongsberg	27 694	8 958	1
Horten	27 510	41 234	4
Sola	27 457	6 200	1
Lier	27 118	540	Mangler data

Rana	26 083	10 400	1
Eidsvoll	26 031	Ikke oppgitt	2
Bjørnafjorden	25 049	30 000	Mangler data
Harstad	24 738	8 000	2
Nittedal	24 454	200	Mangler data
Steinkjer	24 152	13.538	1
Kristiansund	24 099	50 000	2
Grimstad	23 891	20 000	1
Nes	23 422	39 000	Mangler data
Lindesnes	23 055	1 000	5
Sunnfjord	22 020	2 496	Mangler data
Narvik	21 661	500	Mangler data
Elverum	21 292	2 000	2
Stange	21 072	Ikke oppgitt	2
Alta	20 847	7 000	1
Ås	20 439	Ikke oppgitt	1
Levanger	20 170	4 000	Mangler data
Nesodden	19 805	4 000	2
Øvre Eiker	19 709	13 000	1
Hå	19 120	3 000	1
Time	19 106	8 500	1
Stord	18 861	Ikke oppgitt	1
Rælingen	18 730	500	2
Orkland	18 300	2	1
Vestby	18 290	600	1
Kongsvinger	17 851	7 280	1
Frogn	15 953	500	Mangler data
Namsos	15 096	3 560	Mangler data
Verdal	14 986	Ikke oppgitt	2
Eigersund	14 787	1 000	1
Senja	14 725	400	Mangler data
Malvik	14 334	5 000	Mangler data
Modum	14 166	2 376	2
Bamble	14 014	3 600	2
Gran	13 611	Ikke oppgitt	1
Vestre Toten	13 459	646	2
Hustadvika	13 317	300	Mangler data
Vefsn	13 268	2 260	1
Strand	13 070	12 000	1
Kvinnherad	13 039	11 000	1
Bømlo	11 953	2 000	Mangler data
Vestvågøy	11 521	1 000	1
Tysvær	11 178	50	1
Ørsta	10 830	31	1
Volda	10 781	9 500	Mangler data

Sortland	10 514	400	Mangler data
Lyngdal	10 464	6 000	1
Kragerø	10 416	Ikke oppgitt	Mangler data
Ørland	10 306	1	Mangler data
Fauske	9 640	1 000	Mangler data
Ulstein	8 575	280	Mangler data
Osterøy	8 080	10	Mangler data
Sør-Odal	7 914	Ikke oppgitt	Mangler data
Sykkylven	7 596	200	Mangler data
Råde	7 568	400	Mangler data
Åsnes	7 227	600	Mangler data
Trysil	6 580	20	Mangler data
våler	5 805	Ikke oppgitt	Mangler data
Nord- Fron	5 705	200	Mangler data
Vadsø	5 642	40	Mangler data
Sel	5 592	Ikke oppgitt	Mangler data
Søndre Land	5 579	1 000	Mangler data
Austevoll	5 276	Ikke oppgitt	Mangler data
Frøya	5 204	600	1
Hitra	5 140	800	Mangler data
Nord-Odal	5 038	60	Mangler data
Nordreisa	4 812	220	Mangler data
Saltdal	4 632	4 612	Mangler data
Andøy	4 588	5 200	Mangler data
Drangedal	4 071	9 000	Mangler data
Høyanger	4 049	80	Mangler data
Porsanger	3 921	50	Mangler data
Sigdal	3 465	20	Mangler data
Sokndal	3 257	20	Mangler data
Nordkapp	3 075	300	Mangler data
Tana	2 829	125	Mangler data
Hemsedal	2 546	Ikke oppgitt	Mangler data
Nore og Uvdal	2 412	2	Mangler data
Rendalen	1 741	10	Mangler data
Hasvik	983	Ikke oppgitt	Mangler data
Total	4 183 080	3 522 411	281

Kommuner som ikke har delt ut utstyr for injisering, men som har delt ut annet utstyr for skadereduksjon (7 kommuner)

Kommunenavn	Folketall	Antall narkotikautløste dødsfall 2020
Nærøysund	9 581	Mangler data
Heim	5 941	Mangler data
Vanylven	3 083	Mangler data
Sør-Fron	3 064	Mangler data
Samnanger	2 504	Mangler data
Grong	2 347	1
Bykle	930	Mangler data
Total	27 450	1

Kommuner som ikke har delt ut utstyr for skadereduksjon (90 kommuner):

Kommunenavn	Folketall	Antall narkotikautløste dødsfall 2020	Vurderes det å være behov for å kunne dele ut slikt utstyr?
Stjørdal	24 283	Mangler data	Vet ikke
Østre Toten	14 871	1	Nei
Nannestad	14 637	1	Vet ikke
Sogndal	11 938	Mangler data	Nei
Randaberg	11 315	1	Nei
Lillesand	11 180	1	Nei
Sør-Varanger	10 103	1	Ja
Indre fosen	9 948	1	Vet ikke
Vågan	9 670	Mangler data	Ja
Stad	9 517	2	Vet ikke
Sula	9 409	Mangler data	Ja
Flekkefjord	9 027	3	Ja
Giske	8 506	Mangler data	Nei
Brønnøy	7 803	Mangler data	Nei
Stryn	7 118	Mangler data	Nei
Gjerdrum	7 043	Mangler data	Nei
Oppdal	6 981	Mangler data	Nei
Vestnes	6 958	Mangler data	Nei
Sunnadal	6 956	1	Nei
Jevnaker	6 867	Mangler data	Ja
Inderøy	6 764	Mangler data	Ja
Risør	6 762	Mangler data	Ja
Målselv	6 609	Mangler data	Nei
Meløy	6 247	Mangler data	Vet ikke
Midtre Gauldal	6 243	Mangler data	Nei
Froland	6 004	Mangler data	Ja
Surnadal	5 872	1	Vet ikke

Tynset	5 537	Mangler data	Nei
Luster	5 189	Mangler data	Ja
Øyer	5 093	Mangler data	Vet ikke
Hvaler	4 694	Mangler data	Nei
Hemnes	4 428	Mangler data	Ja
Øksnes	4 416	1	Nei
Ringebu	4 408	Mangler data	Ja
Åmot	4 338	Mangler data	Ja
Selbu	4 069	Mangler data	Nei
Etna	4 053	Mangler data	Vet ikke
Bardu	3 959	Mangler data	Nei
Vaksdal	3 918	Mangler data	Nei
Skiptvet	3 825	Mangler data	Nei
Vinje	3 756	Mangler data	Nei
Marker	3 601	Mangler data	Vet ikke
Våler	3 587	Mangler data	Vet ikke
Aure	3 468	Mangler data	Vet ikke
Askvoll	2 991	Mangler data	Ja
Tingvoll	2 985	Mangler data	Nei
Tysnes	2 924	Mangler data	Ja
Sør-Aurdal	2 904	Mangler data	Nei
Seljord	2 900	Mangler data	Nei
Skjervøy	2 893	Mangler data	Nei
Fjaler	2 885	Mangler data	Nei
Hurdal	2 838	Mangler data	Vet ikke
Kvæfjord	2 822	Mangler data	Nei
Bjerkreim	2 791	Mangler data	Nei
Flesberg	2 713	Mangler data	Nei
Karasjok	2 641	Mangler data	Nei
Vik	2 611	Mangler data	Ja
Rennebu	2 454	Mangler data	Nei
Kviteseid	2 430	Mangler data	Nei
Alvdal	2 405	Mangler data	Nei
Leirfjord	2 278	Mangler data	Nei
Krødsherad	2 219	Mangler data	Nei
Tokke	2 164	Mangler data	Nei
Vestre Slidre	2 120	Mangler data	Nei
Salangen	2 089	Mangler data	Nei
Rindal	1 989	Mangler data	Nei
Lesja	1 980	1	Nei
Lurøy	1 876	Mangler data	Vet ikke
Åmli	1 822	Mangler data	Ja
Masfjorden	1 660	Mangler data	Nei
Vang	1 573	Mangler data	Nei
Tolga	1 563	Mangler data	Nei

Hjartdal	1 561	Mangler data	Nei
Folldal	1 518	1	Nei
Rollag	1 386	Mangler data	Vet ikke
Lierne	1 328	Mangler data	Nei
Ibestad	1 320	Mangler data	Nei
Hattfjelldal	1 267	Mangler data	Nei
Engerdal	1 250	Mangler data	Nei
Høylandet	1 215	Mangler data	Nei
Bygland	1 142	Mangler data	Nei
Gamvik	1 097	Mangler data	Nei
Ulvik	1 061	Mangler data	Nei
Lavangen	1 020	Mangler data	Nei
Berlevåg	928	Mangler data	Nei
Bokn	859	Mangler data	Nei
Kvitsøy	507	Mangler data	Nei
Røst	488	Mangler data	Ja
Røyrvik	459	Mangler data	Nei
Modalen	376	Mangler data	Nei
Total	407 272	16	

Kommuner som har svart vet ikke på spørsmål om de deler ut utstyr for skadereduksjon (8 kommuner)

Kommunenavn	Folketall	Antall narkotikautløste dødsfall 2020	Vurderes det å være behov for å kunne dele ut slikt utstyr?
Midt-Telemark	10 461	Mangler data	Vet ikke
Nordre Land	6 581	Mangler data	Ja
Nome	6 488	Mangler data	Vet ikke
Hareid	5 140	Mangler data	Ja
Austrheim	2 860	Mangler data	Vet ikke
Gjerstad	2 430	Mangler data	Vet ikke
Holtålen	1 968	Mangler data	Vet ikke
Grane	1 453	Mangler data	Ja
Total	37 381		

Vedlegg 2: Spørsmålsliste

Utdeling av utstyr for skadereduksjon ved rusmiddelbruk - kommuneundersøkelse

*Må fylles ut

1.

Navn *

Kontaktinformasjon

2.

Telefonnummer *

Kontaktinformasjon

3.

E-postadresse *

Kontaktinformasjon

4.

Stilling/arbeidssted *

5.

Kommunenavn *

6.

Dersom utdelingen dekker flere kommuner.
Hvilke andre kommuner gjelder ordningen for?

7.

Er det delt ut utstyr for skadereduksjon i kommunen i 2019 (utstyr for injisering eller røyking av rusmidler, Nalokson neseppray, kondomer/glidemiddel eller engangs tannbørster). *

Markér bare én oval.

- Ja, kommunen deler ut utstyr
- Ja, private/frivillige organisasjoner deler ut utstyr
- Nei *Hopp til spørsmål 10.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 10.*

A

8. **Vurderes det å være behov for å kunne dele ut mer/annet utstyr enn det som deles ut i dag? ***
Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 12.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 12.*

A del 2

9. **Hva slags utstyr? ***

Hopp til spørsmål 12.

B

10. **Vurderes det å være behov for å kunne dele ut slikt utstyr? ***
Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 36.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 36.*

B del 2

11. **Hva slags utstyr? ***

Hopp til spørsmål 36.

C

12. **Er det etablert ordninger for retur av brukt utstyr? ***
Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 14.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 14.*

C del 2

13. Gjelder returordning i form av ... *

Merk av for alt som passer

- pucker
- bøtter for retur
- Andre: _____

D

14. Er det delt ut utstyr til bruk ved injisering av rusmidler? *

Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 21.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 21.*

E

15. Er det delt ut spisser/kanyler? *

Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 19.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 19.*

E del 2

16. Antall ulike spiss-størrelser utdelt siste året *

17. Totalt antall spisser/kanyler utdelt siste året (ca) *

18. **Er det delt ut annet utstyr til bruk ved injisering av rusmidler? ***

Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 20.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 20.*

F

19. **Hvilket annet utstyr (foruten spisser/kanyler) blir utdelt til bruk ved injisering av rusmidler? ***

Merk av for alt som passer

- Pumper
- Kokekar
- (Askorbin)syre
- Filtreringsutstyr
- Sterilisert vann/saltvann
- Sprit-tørk (for desifisering av stikksted)
- Andre: _____

G

20. **Hvem har delt ut utstyret til bruk ved injisering av rusmidler? ***

Merk av for alt som passer

- Lavterskel helsetiltak/stasjonær feltpleie
- Oppsøkende helsetiltak/feltpleie
- Hjemmesykepleie
- Møte/værested uten helsetilbud
- Sprøyteautomater
- Legevakt
- Andre: _____

H

21. **Er det delt ut nalokson neseppray? ***

Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 23.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 23.*

H del 2

22.

Hvem har delt ut nalokson nesespray? *

Merk av for alt som passer

- Lavterskel helsetiltak/stasjonær feltpleie
- Oppsøkende helsetiltak/feltpleie
- Hjemmesykepleie
- Møte/værested uten helsetilbud
- Andre: _____

I

23.

Er det delt ut utstyr for røyking av heroin (røykefolie) *

Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 25.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 25.*

I del 2

24.

Hvem har delt ut utstyret for røyking av heroin (røykefolie) ? *

Merk av for alt som passer

- Lavterskel helsetiltak/stasjonær feltpleie
- Oppsøkende helsetiltak/feltpleie
- Hjemmesykepleie
- Møte/værested uten helsetilbud
- Andre: _____

J

25.

Er det delt ut kondomer og/eller glidemiddel? *

Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 27.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 27.*

J del 2

26.

Hvem har delt ut kondomer og/eller glidemiddel? *

Merk av for alt som passer

- Lavterskel helsetiltak/stasjonær feltpleie
- Oppsøkende helsetiltak/feltpleie
- Hjemmesykepleie
- Møte/værested uten helsetilbud
- Andre: _____

K

27.

Er det delt ut engangs tannbørster? *

Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 29.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 29.*

K del 2

28.

Hvem har delt ut engangs tannbørster? *

Merk av for alt som passer

- Lavterskel helsetiltak/stasjonær feltpleie
- Oppsøkende helsetiltak/feltpleie
- Hjemmesykepleie
- Møte/værested uten helsetilbud
- Andre: _____

L

29.

Er det gitt veiledning til brukerne om bruk av utstyret i forbindelse med utdelingen? *

Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 31.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 31.*

L del 2

30.

Veiledning til bruk av hvilket utstyr? *

M

31. **Gis det mangelfull/for lite veiledning til brukerne om bruk av utstyret? ***

Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 33.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 33.*

M del 2

32. **Mangelfull/for lite veiledning i bruk av hvilket utstyr? ***

N

33. **Har de som deler ut utstyr, mangelfull kunnskap om bruk av utstyret? ***

Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 35.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 35.*

N del 2

34. **Mangelfull kunnskap om bruk av hvilket utstyr? ***

O

35. **Hvordan har kommunen skaffet skadereduksjonsutstyret? ***

Merk av for alt som passer

- Innkjøp gjennom sentral kommunal innkjøpsordning
- Innkjøp fra spesialfirma i Norge
- Innkjøp fra spesialfirma utenlands
- Andre: _____

P

36.

Er det delt ut annet skadereduksjonsutstyr enn det som er nevnt i denne undersøkelsen *

Markér bare én oval.

- Ja
- Nei *Hopp til spørsmål 38.*
- Vet ikke *Hopp til spørsmål 38.*

P del 2

37.

Hvilket annet skadereduksjonsutstyr er utdelt (foruten det som er nevnt i denne undersøkelsen)? *

P

38.

Evt. andre kommentar angående denne undersøkelsen

Vedlegg 3: Brev fra Helsedirektoratet

Returadresse: Helsedirektoratet, Pb. 7000 St. Olavs plass, 0130 Oslo, Norge

Mottakers navn vil bli flettet inn ved ekspedering.
Evt. kontaktpersons navn vil også bli flettet inn her.

Deres ref.:
Vår ref.: 18/9390-1
Saksbehandler: Svein Høegh Henriksen
Dato: 17.04.2018

Til Fylkesmannen.

Helsedirektoratet gir i vedlagte brev til landets kommuner retningslinjer for nødvendig smittevern hjelp for å forebygge smitte med blodbårne sykdommer. Vi ber fylkesmennene videreformidle brevet til kommunene.

Helsedirektoratet viser til lov om vern mot smittsomme sykdommer § 7-4 Fylkesmannens oppgaver. Vi ber embetene følge med på om forebygging av blodsmitte er en del av planen for kommunenes helse- og omsorgstjeneste og om det er etablert tiltak som gjør brukerstyr enkelt og gratis tilgjengelig for injiserende stoffmisbrukere som bor eller oppholder seg i kommunen.

Kommuners plikt til å forebygge smitte med blodbårne sykdommer

En rekke smittsomme sykdommer kan overføres mellom mennesker med blod og blodprodukter. De mest kjente er hiv, hepatitt B og C.

Vi viser til Helse- og omsorgsdepartementet "Nasjonal strategi for arbeidet mot virale leverbetennelser (hepatitt)". Høsten 2015 vedtok FNs medlemsland 17 mål for bærekraftig utvikling frem mot 2030. Mål 3.3 lyder slik: "Innen 2030 stanse epidemiene av aids, tuberkulose, malaria og neglisjerte tropiske sykdommer samt bekjempe hepatitt, vannbårne og andre smittsomme sykdommer".

Etter lov om vern mot smittsomme sykdommer § 7-1 om kommunens oppgaver står det:

"Kommunen skal sørge for at alle som bor eller midlertidig oppholder seg i kommunen med hensyn til smittsom sykdom er sikret nødvendige forebyggende tiltak, undersøkelsesmuligheter, behandling..."

Helsedirektoratet gjennomførte i 2017 en undersøkelse <https://helse-stavanger.no/seksjon/KORFOR/Documents/Rapporter/publirapport%20Utstyrsundersøkelse%202016.pdf> som viste at en av fire personer som tar stoff med sprøyte er bosatt i kommuner som ikke har etablert noen ordning for å forebygge blodsmitte.

Helsedirektoratet anser at det følger av loven at alle landets kommuner skal ha ordninger som gjør brukerstyr for injeksjon gratis og enkelt tilgjengelig for alle injiserende stoffmisbrukere som bor eller midlertidig oppholder seg i kommunen.

Det er god vitenskapelig dokumentasjon for den smitteforebyggende effekten av å dele ut sterile sprøyter, kanyler og røykefolie. Tilgang til røykefolie bidrar til at inntak av heroin kan gjøres ved røyking i stedet for injeksjon. Dette minimerer faren for blodbårne smitte og for overdoser, jfr. pågående SWITCH-kampanje: <https://helsedirektoratet.no/folkehelse/psykisk->

Helsedirektoratet

Avdeling kommunale helse- og omsorgstjenester

Svein Høegh Henriksen, tlf.: +4724163872

Postboks 7000 St. Olavs plass, 0130 Oslo • Besøksadresse: Universitetsgata 2, Oslo • Tlf.: 810 20 050

Faks: 24 16 30 01 • Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

[helse-og-rus/overdose-veiviser-i-lokalt-forebyggende-arbeid](#) Helsedirektoratet anser tiltakene beskrevet over som et minimum for å oppfylle kravet i smittevernloven § 7-1.

I tillegg anbefaler Helsedirektoratet at det deles ut kokekar, filtre, våtservietter med desinfeksjonssprit ("swabs"), sterilt vann og askorbinsyre, blant annet for å forebygge bakterielle infeksjoner ved injeksjon.

Kommunene skal i tillegg til brukerutstyr tilby informasjon om smitteforebyggende tiltak, muligheter for vaksinasjon, diagnostikk og behandling. Alle landets kommuner skal tilby diagnostikk for hiv og hepatitt B og C. Injisierende stoffmisbrukere skal tilbys gratis vaksine med hepatitt B dersom de ikke er smittet. Alle personer smittet med hepatitt C og hiv-infeksjon skal tilbys henvisning til behandling.

Flere kommuner deler også ut, sammen med brukerutstyr, nasal nalokson for å forebygge overdosedødsfall. I regi av Nasjonal overdosestrategi, utplasseres for tiden gradvis nalokson i de av landets kommuner som har overdoseutfordringer. Kommunene blir tilskrevet om slikt tilbud.

Kommunene kan velge å organisere utdelingen av brukerutstyr på ulike måter. I mange byer er det etablert egne lavterskel helsetiltak (sprøytebuss, feltpleie, varmetuer osv). Mindre kommuner har organisert utdeling gjennom utekontakt, apotek, legekontorer osv. Noen kommuner har avtale med frivillige organisasjoner om utdeling av brukerutstyr.

Interkommunale ordninger er også mulig så lenge tilbudet er praktisk enkelt tilgjengelig for brukerne.

Helsedirektoratet viser til smittevernloven § 6-1 andre og tredje ledd om rett til smittevernhjelp:

"Den som det etter en faglig vurdering er grunn til å anta er i fare for å bli smittet med en allmennfarlig smittsom sykdom har rett til nødvendig smittevernhjelp i form av vaksinasjon, informasjon og annen nødvendig forebyggende hjelp. En smittet person med en allmennfarlig smittsom sykdom har rett til medisinsk vurdering og utredning (diagnostikk), behandling, pleie og annen nødvendig smittevernhjelp. Smittevernhjelp som nevnt i dette leddet kan ikke nektes med den begrunnelse at det ikke er dekning for utgiftene på vedtatte budsjetter.

Den som søker smittevernhjelp kan påklage avgjørelsen til fylkesmannen i fylket hvor han/hun mener feil er begått. Slik klagerett har også pårørende."

Helsedirektoratet anser smittevernhjelp som nevnt over ikke kan nektes på grunn av manglende dekning på vedtatte budsjetter. Direktoratet har bedt fylkesmennene om å følge med på om utdeling av nødvendig brukerutstyr er en del av planen for kommunens helse- og omsorgstjeneste, jf. smittevernloven § 7-1 tredje ledd og at det er etablert tiltak som gjør brukerutstyr enkelt og gratis tilgjengelig.

Vennlig hilsen

Johan Georg Røstad Torgersen e.f.
Direktør

Per Magne Mikaelson
Avdelingsdirektør

Her kommer godkjenningsteksten når dokumentet er godkjent, og blir ekspedert

Kopi:

FOLKEHELSEINSTITUTTET
Helse- og omsorgsdepartementet
HIVNORGE
Kommunal- og moderniseringsdepartementet
KS
PROLAR NETT - NASJONALT FORBUND FOR
FOLK I LAR
STATENS HELSETILSYN

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder		Postboks 788 Stoa	4809 ARENDAL
Fylkesmannen i Finnmark		Statens hus	9815 VADSØ
Fylkesmannen i Hedmark		Postboks 4034	2306 HAMAR
Fylkesmannen i Hordaland		Postboks 7310	5020 BERGEN
FYLKESMANNEN I MØRE OG ROMSDAL		Postboks 2520	6404 MOLDE
Fylkesmannen i Nordland		Moloveien 10	8002 BODØ
Fylkesmannen i Oppland		Postboks 987	2626 LILLEHAMMER
FYLKESMANNEN I OSLO OG AKERSHUS		Postboks 8111 Dep.	0032 OSLO
Fylkesmannen i Rogaland		Postboks 59 Sentrum	4001 STAVANGER
Fylkesmannen i Sogn og Fjordane		Njøsvegen 2	6863 LEIKANGER
Fylkesmannen i Telemark		Postboks 2603	3702 SKIEN
FYLKESMANNEN I TROMS		Postboks 6105	9291 TROMSØ
FYLKESMANNEN I TRØNDELAG		Postboks 2600	7734 STEINKJER
Fylkesmannen i Vestfold		Postboks 2076	3103 TØNSBERG
Fylkesmannen i Østfold		Postboks 325	1502 MOSS